תורה אור

ויקרא א

בהאי קרא קמיפלגי °"ונרצה לו לכפר עליו" *עליו ולא על חבירו רבה סבר חבירו דומיא דידיה מה הוא דבר כפרה אף חבירו דבר כפרה לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא ורב חסדא סבר האי ערל נמי כיון דבר חיובא הוא בר כפרה הוא [הואיל] דאי בעי מתקן נפשיה, *ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא איתמר *האופה מיו"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה ולא לקי רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא הכא מחוסר מעשה התם דלא מחוסר מעשה אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא אמרי כי לית ליה לרב חסדא הואיל לקולא לחומרא אית ליה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא קתני הואיל וערלה פוסלת וטומאה פוסלת מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה אף ערלה לא עשה מקצת ערלה ככל ערלה האי טומאה היכי דמי אילימא בטומאת גברי ומאי "לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה" דאי איכא ארבעה וחמשה גברי טמאין וארבעה וחמשה גברי טהורין לא פסלי להו טמאין לטהורין גבי ערלה נמי הא לא פסלי דתנן למולין ולערלים כשר מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנא ערלה דמספקא ליה אלא בטומאת בשר ומאי "לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה" דאילו איטמי חד מאברים האי דאיטמי שרפינן ליה ואידך אכלינן ליה, במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים ומאי טומאה אי נימא טומאת בשר אמאי "אינו נוהג בכל הזבחים" אלא פשיטא בטומאת גברי ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים" דאילו בכל הזבחים {ערל} וטמא משלחין קרבנותיהן ואילו בפסח {ערל} וטמא אין משלחין פסחיהן, רישא בטומאת בשר וסיפא בטומאת גברי א"ל אין שם טומאה קא פריך ואיבעית אימא סיפא נמי בטומאת בשר ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים" דאילו *בכל הזבחים בין שנטמא חלב ובשר קיים, בין שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם ואילו בפסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם, נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם, במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה במאי אילימא בטומאת

בהאי קרא פליגי. וכשיתכפרו בו ערלים דקאמר שאין מנויין עליו קאמר ומשום מחשבת שלא למנויו קאמרי אבל במנויין עליו ושחטו למולים שכן נמי מנוין לזרוק דמו למנויו ערלים שבהם לבדם דהויא כולה זריקה לערלים מנויו דכולי עלמא פסול, ובערלים שאינן מנויין ומשום מחשבת שלא למנויו פליגי ובהאי קרא דשלא למנויו בזריקה מהכא נפיק בכל הקרבנות "לכפר עליו" היינו זריקה עליו ולא על הזורק לשם חבירו: **רבה סבר חבירו.** דפסול משום שינוי בעלים דומיא דידיה בעינן מה הוא דבר כפרה כו': **מתקן נפשיה.** מל את עצמו: **הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה לא לקי.** ואע"ג דהיאו השתא לא סעד ליה ולא צריך למידי: **אלא דרב חסדא קשיא.** השתא הכא דלא מחוסר מעשה כגון זימון אורחים דלאו מעשה הוא, לית ליה הואיל, הכא גבי ערל דמחוסר מעשה אית ליה הואיל: **לקולא.** לפוטרו ממלקות: **לחומרא.** לפסול בפסחים: **בטומאת גברי.** שנמנו עליו טמאים וטהורים וכדפרישית לעיל: **לא פסלי להו טמאין.** לפסח על הטהורין: **ערל וטמא משלחין קרבנותיהן.** בעזרה חוץ מפסח דבעינן "ראוי לאוכלו" שאכילת בעליו מעכבת בו דכתיב "לפי אכלו תכוסו": **ואיבעית אימא סיפא.** לעולם בטומאת בשר ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים" אין מנהגה בשאר זבחים שוה למנהגה בפסח דאילו בשאר זבחים לר' יהושע דאמר בכילד צולין (לקמן דף עז.) אם אין בשר אין דם, אם בשר קיים לאכילת אדם או חלב קיים לאכילת מזבח זורק את הדם, ואילו פסח לא מהניא אכילת מזבח לזרוק דם עליה אלא אם נשתייר כזית בשר כדתנן בכילד צולין: **דנין דבר שלא הותר מכללו.** ערלה, במקום שאסרה, דהיינו בפסח, לא הותרה: **מדבר שלא הותר מכללו.** זמן: **אילימא לישראלי.** טומאת בשר לאכילה אפילו קרבן ציבור שדוחה טומאה הני מילי להקרבה אבל לאכילה בטומאה לא דתנן בכילד צולין (דף עו:) חמשה דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה כו': **אלא פשיטא בטומאת גברי.** שאפילו פסח שלא הותר ליחיד טמא לשלח פסחו לעזרה נשחט הותר לציבור טמאין להביא פסחיהן בטומאה אם רובן טמאין כמלא שהותרה מכללה איסורה:

שמתחלתו

האי מחוסר מעשה כו'. הקשה ריב"א דבפ' אלו עוברין (דף מז:) מסיק כתישה בי"ט מי שרי משמע אי הוה שרי אמרינן הואיל אע"ג דמחוסר מעשה ותירץ ר"י דהאי מעשה דמילה חשיב טפי: **כי** לית ליה לקולא וכו'. נראה דרב חסדא לא פסל אלא מדרבנן דמדאורייתא לא שייך לחלק בין לחומרא בין לקולא ומדאורייתא לא אמרינן הואיל כלל אפי' לחומרא וכן מוכח בר"פ שני שעירים (יומא דס"ב:) דקאמר רבינא השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי פי' אם שחט שעיר יום הכפורים בחוץ היה פטור משום דמחוסר הגרלה אי לאו משום דחזי לשעיר חיצון שלמים (א) ששחטן קודם פתיחת ההיכל פטור מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי אלמא לית ליה הואיל אפילו לחומרא ואין להקשות אי מדרבנן היאך יתחייב פסח אחר הא קמייתי חולין לעזרה לא היא כיון דלא יזרוק הדם אינו יוצא ומותר לאכול באחר וכן מוכח בכילד צולין דאמר רב לא זרק את הדם חייב לעשות פסח אחר כו' *(תימה דהשתא לרב אשי דמחשבת ערלים המנויין לכ"ע פסל אף בזריקה וכשאינם מנויין איכא מאן דמכשר וסברא משמע איפכא דהשתא כשאינם מנויין לא פסלה כ"ש במנויין):

מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנא ערלה דמספקא ליה. תימה לרשב"א דלמא טומאה פשיטא ליה משום דילפינן טומאת גברי מטומאת בשר וכי תימא דמשמע ליה דאי פשיטא לן בטומאת גברי דלא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה הוא הדין בערלה משום דמחד קרא דלפי אכלו נפקי ותו לא הוה שייך למילף מזמן מכל מקום מאי קאמר דנין דבר שלא הותר מכללו כו' הא ע"כ איכא למילף טפי טומאת גברי מטומאת בשר דהוי טומאה מטומאה ודמי ליה בכל לד מדילף טומאת גברי מזמן דלא דמי ליה כלל וכיון דפשיטא לן בטומאה דגברי פשיטא לן נמי בערלה כיון שיש להשוותם והיכי קבעי למילף ערלה מזמן ואומר ר"י דטומאת גברי נמי איכא למימר דנילף טפי מזמן מדנילף מטומאת בשר משום דדנין פסול מחשבה מפסול מחשבה ולא תוכיח טומאת בשר דלא הוי פסול מחשבה:

ערל משלח קרבנות וטמא משלח כו'. כרבי עקיבא אתיא דמרבי ערל כי טמא בחגיגה (דף ד:) דאי לאו הכי לייתי איהו גופיה קרבנותיו וקשה לר"י (ב) בריש חגיגה (שם) טמא פטור מן הראייה שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו כו' משמע דטמא אינו משלח שום קרבן דבההוא קרא גופיה כתיבי שאר קרבנות עולותיכם וזבחיכם וגו' ואומר ר"י דמכל מקום דווקא בחגיגה שתלויה בביאה קפיד קרא ואע"ג דכל הקרבנות כתיבי בקרא לא קאי אכולהו דהא מעשרות ותרומה כתיבי נמי התם ועוד קשה לר"י טמא איך משלח קרבנות והא בעי סמיכה ואפילו למאן דאמר ביאה במקצת לא שמה ביאה ליכא למימר אפשר דמעייל ידיה וסמיך דהא בפרק כל הפסולים (זבחים דף לג.) אמרינן כל הסומך ראשו ורובו מכניס מאי טעמא כל כמו בעינן ותירץ ר"י דהכא מיירי בעופות וכן משני בכל הגט (גיטין דף כח:) אי נמי בבכור ומעשר דלא בעי סמיכה כדתנן פרק שתי מדות (מנחות דף צג:) ובקרבן נשים ליכא לאוקמי משום ערל: [ופ"ע תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר]

אילימא

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה ח:

כה ב מיי' פ"ד מהל' ק"פ הלכה ג:

כו ג מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הי"ב:

רבינו חננאל

בהא פליגי וכפר עליו ואמרינן עליו ולא על חברו רבא דייק עליו ולא על חבירו סבר דיקי' בעינן חברו דפסול דומיא דידיה מה הוא בר כפרה אף חברו דבר כפרה אבל ערל דלאי בר כפרה הוא אם זרק עליו לא פסול ורב חסדא אמר האי נמי בר כפרה הוא הואיל דאי בעי מיתקן נפשיה ומכפר השתא נמי בר כפרה קרינא ביה: ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה הואיל ואי מקלעי ליה אירחין חזי ליה כו' תנה רבה הוא דאית ליה הואיל אבל רב חסדא לית ליה הואיל כו' פי' מחוסר מעשה מילה ופרקי' כי לית ליה לרב חסדא הואיל להקל אבל לחומרא אית ליה: ומתמהי' מאי שנא האי תנא דאי איכא מקצת מבני חבורה טמאין ומקצתן טהורין דפשיטא ליה דלא פסלי הטמאין לטהורין אבל אוכלין הטהורין ולא חיישינן לטומאה ואי איכא מקצת מבני חבורה ערלים ומקצתן מולין דמספקא ואמר ליה רבינא בטומאת בשר היא דאמר כגון שנטמא מקצת אבריו של זבח שהטמאין נשרפין והטהורין נאכלין ולא פסלי הטמאין לטהורין: ומי מצית לאוקמה בטומאת בשר והא תאני סיפא דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים היינו ערלה מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים הטומאה ואי בטומאת בשר אמאי אינה נוהגת בכל הזבחים מי משכחת בשר זבח טמא שהותר אלא בטומאת גברי ומאי אינה נוהגת בכל הזבחים דערל וטמא משלחין קרבנותיהן וקרבינדלא נרעי מנכרי ותנן בשקלים נכרי ששלח עולתו ממדינת הים ושלח עמה נסכין קרבין משלו כו' ותנן נמי בגטין השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים כו' ותניא בתורת כהנים ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו' יכול השוחט לערלים ולטמאים יהא בלא ירצה ת"ל המקריב אותו בלא ירצה ואין השוחט לערלי' ולטמאין בלא ירצה מכאן שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן דכהנים אכלו להו וראויין הן (ואפי') [אבל] בפסח לא ערל ולא טמא אין משלחין פסחיהן דהא איש לפי אכלו הכוסו כתיב והני לאו בני אכילה נינהו ואמר רבינא ש טומאה פריך ולעולם רישא בטומאת בשר סיפא בטומאת גברי איבעית אימא רישא וסיפא בטומאת בשר ומאי אינה נוהגת בכל הזבחים [דבכל הזבחים] בין נטמא חלב ובשר קיים ובין נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם כדבעינן למימר קמן ואלו פסח נטמא חלב כו' ודברים פשוטין הן והאי דפריך ואל תוכיח טומאה שהותרה

מסורת הש"ס

זבחים ד: [ז' ח']

[יומא סג· ע"ש]

לעיל מו: ביצה כא·

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי לית וכו' ששחטן בחוץ קודם פתיחת ההיכל: (ב) ד"ה ערל וכו' וקשה לר"י בריש:

* מלות הסוגי"א הי"א לעם ד' לוג. אחר"מ הגמ' מקשה עז וא דתירץ הגמ' באין דר' חסדא אית ליה הואיל לחומרא בתוך הסוגי"א הגמ' מבארת פר' הבריי"תא דהובא לעיל סא:

** עי' לקמן סז: (באמצע) "אין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם"

נושא/מבנה

⌂ ג' בבות של הבר"תא (טמונה לעיל סא:)

הגמ' מבררת באיזו טומאה מדובר:

1) טומאת בשר

2) או - טומאת גברי

△ - סיכום בינים

אי' ע"א/ע"ב של בירור "האי טומאה היכי דמי"